

ԿԱՐԾԻՔ

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԸՆԴԴԻՄԱԽՈՍԻ

ՄԻՔԱՅԵԼ ԷՌԵՍՏԻ ՍՈՂՈՄՈՆՅԱՆԻ « ԲՆԱԿԱՆ ՄԵՆԱՇՆՈՐՀԻ ՊԵՏԱԿԱՆ
ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ»
ԹԵՄԱՅՈՎ Ը.00.02 «ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ, ՆՐԱ ՈԼՈՐՏՆԵՐԻ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ» ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՄԲ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ
ԹԵԿՆԱԾՈՒԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՏԻՃԱՆԻ ՀԱՅՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎԱԾ
ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Հետազոտության թեմայի արդիականությունը:

Հայաստանի Հանրապետության տնտեսության զարգացման ժամանակակից փուլում կարևոր դեր են կատարում բնական մենաշնորհները, որոնք դիտարկվում են որպես պետական բյուջեյի ձևավորման և տնտեսության կայունացման էական գործոններ: Էներգետիկ համակարգի ցածր արդյունավետության, սեփական ածխաջրային (գազ, նավթ) ռեսուրսների բացակայության պայմաններում, հիմնախնդիրը դարձնում են առավել արդիական:

Հարկ է նշել, որ շուկայական տնտեսվարման պայմաններում, երբ ՀՀ-ում զգալիորեն կրճատվեցին արտադրության ծավալները, հատկապես արդյունաբերության և շինարարության ոլորտների, բնական մենաշնորհի արտադրանքի (մատուցվող ծառայությունների) նկատմամբ պահանջարկը, հետևաբար նաև արտադրության ծավալները, զգալիորեն կրճատվեցին: Դա նոր խնդիրներ առաջադրեց ոչ միայն բնական մենաշնորհի գործունեության ապահովման հարցում, այլ նաև ազգային տնտեսության համակարգում նրա կարգավորիչ գործառույթների ամրապնդման և ընդլայնման գործում:

Միաժամանակ վերջին տարիներին Հայաստան Հանրապետությունում բավարար չափով ուշադրություն չի դարձվում բնական մենաշնորհի գործունեության կարգավորման խնդիրների լուծմանը, նույնիսկ իմանալով այդ ոլորտի մուլտիպլիկատիվ դերի մասին ազգային տնտեսության զարգացման գործում, պատշաճ մոտեցումներ

չի ցուցաբերվում դրա համակողմանի ուսումնասիրությանը և առկա խնդիրների լուծմանը:

Նշված հիմնախնդրի պարզաբանման և գործնական կիրառման կառուցակարգերի մշակման անհրաժեշտությունը և կարևորությունը պայմանավորել են սույն աշխատանքի թեմայի ընտրությունը:

Հետազոտության նպատակը և խնդիրները:

Հետազոտության նպատակն է բնական մենաշնորհների ձեռնարկությունների պետական կարգավորման կառուցակարգերի կատարելագործմամբ Հայաստանի Հանրապետությունում պետության, սպառողի և բնական մենաշնորհի սուբյեկտների շահերի հավասարակշռության ապահովումը:

Սահմանված նպատակին հասնելու համար առաջադրվել և լուծվել են հետևյալ խնդիրները.

- ուսումնասիրել մենաշնորհի և մենաշնորհային շուկայական կառուցվածքի տնտեսական բովանդակությունը, դրանց տեսակները և ձևավորման էվոլյուցիոն գործընթացը,
- բացահայտել բնական մենաշնորհի գործառնությունների իրականացման կառուցակարգերն ու առանձնահատկությունները,
- վերլուծել համաշխարհային տնտեսությունում բնական մենաշնորհի տարածված ձևերը, դրանցից մատնանշել Հայաստանի Հանրապետության համար կիրառելի տարբերակները,
- վերհանել և ներկայացնել բնական մենաշնորհի էվոլյուցիոն զարգացումները, ապապետականացման և մասնավորեցման ասպեկտները աշխարհի տարբեր կրկներում, այդ թվում՝ նաև Հայաստանի Հանրապետությունում,
- հիմնավորել ոլորտի պետական կարգավորման անհրաժեշտությունը և սահմանել պետության մասնակցության չափերը բնական մենաշնորհի կարգավորման հարցում,

- ուսումնասիրել և վերլուծել բնական մենաշնորհի պետական կարգավորման մեթոդաբանական ասպեկտները և նախանշել դրանց կիրառման հնարավորությունները Հայաստանի Հանրապետության բնական մենաշնորհների կարգավորման բնագավառում,
- ներկայացնել Հայաստանի բնական մենաշնորհի պետական կարգավորման ինստիտուցիոնալ վերափոխումները դրա կատարելագործման համատեքստում,
- բացահայտել Հայաստանի Հանրապետության բնական մենաշնորհի պետական կարգավորման ոլորտում առկա հիմնահարցերը,
- մշակել բնական մենաշնորհները կարգավորող պետական մարմնի գործունեության, սակագների հաշվարկման մեթոդոլոգիայի և բնական մենաշնորհի սուբյեկտների կողմից մատուցվող ծառայությունների կատարելագործման, ինչպես նաև ներդրումների ներգրավման խթանիչ գործիքակազմի բարելավման ուղղություններ և կառացակարգեր:

Ատենախոսության գիտական նորույթը և արդյունքները:

Ատենախոսության գիտական արդյունքները հիմնված են Հայաստանի Հանրապետությունում բնական մենաշնորհի սուբյեկտների գործունեության և պետական կարգավորման հիմնախնդիրների համալիր ուսումնասիրության վրա, և դրսևորվում են որպես ազգային տնտեսության դինամիկ զարգացման, սակագների հաշվարկման մեթոդոլոգիաների և ներդրումային քաղաքականության կարգավորման մեթոդական հիմքի մշակման բազա:

Ատենախոսության շրջանակներում ստացված արդյունքներից գիտական նորույթ, կարող են հանդիսանալ հետևյալները.

- Մշակվել են պետության ու բնական մենաշնորհի սուբյեկտների փոխգործակցության նոր կանոններ և կառուցակարգեր,

- Բացահայտել են բնական մենաշորհի պետական կառավարման և պետական կարգավորման հիմնախնդիրներն ու հիմնավորվել է, որ պետությունը նույնպես պետք է ունենա կարգավորման սուբյեկտի կարգավիճակ,
- Մշակվել է բնական մենաշնորհը կարգավորող պետական անկախ մարմնի ֆինանսավորման և գործունեության վերհսկողության նոր կառուցակարգ,
- Մշակվել է բնական մենաշնորհի կարգավորման խթանիչ գործիքակազմ, մասնավորապես՝ սակագների կարգավորման նոր մեթոդաբանության, ինչն էականորեն կնպաստի բնական մենաշնորհի սուբյեկտի ներդրումների խթանմանն ու գործունեության արդյունավետության մակարդակի բարձրացմանը:

Հետազոտության արդյունքների գործնական ու կիրառական նշանակությունը:

Ատենախոսության շրջանակներում ստացված տեսական և մեթոդական դրույթները, գիտական արդյունքները, եզրահանգումներն ու առաջարկությունները կարող են օգտակար լինել ՀՀ բնական մենաշնորհների գործունեության կատարելագործման, դրանց արդյունավետության բարձրացմանն ուղղված կառուցակարգերի, կարգավորման մեթոդների ընտրության, առկա խոչընդոտների սահմանափակումների վերացման, ոլորտի վերաբերյալ հստակ տեղեկատվությունների ստացման և այլ խնդիրների լուծման գործում: ՀՀ հանրային ծառայությունների կարգավորող հանձնաժողովը հետազոտությունների արդյունքները կարող է կիրառել բնական մենաշնորհների ծառայությունների սակագները հաշվարկելիս, որոշ դեպքերում ուղեցույց ընդունելով առաջարկվող սկզբունքներն ու մեթոդները, իսկ պետությունը (գործադիր և օրենսդիր մարմինները) կարող է ինստիտուցիոնալ բարեփոխումներ իրականացնել՝ ապահովելով կարգավորող հանձնաժողովի ինստիտուցիոնալ անկախությունը ի նպաստ վերջինիս միակ և հիմնական գործառույթի իրացմանը, այն է՝ բնական մենաշնորհի շուկաների բոլոր մասնակիցների շահերի հավասարակշռմանը:

Դիտողություններ ատենախոսության վերաբերյալ

Ատենախոսության ուսումնասիրության արդյունքում մեր կողմից բացահայտվել են որոշակի թերություններ որոնցից կարելի է առանձնացնել հետևյալները.

1. Ատենախոսությունում բերված գծապատկերներում և 2-րդ, 6-րդ, 7-րդ աղյուսակներում չկան հղումներ սկզբնաղբյուրների վերաբերյալ:
2. Ցանկալի կլիներ, որպեսզի ատենախոսության 1-ին գլխի 1.3 և 2-րդ գլխի 2.1 ենթագլուխները ներկայացվեին մեկ ենթագլխով:
3. Ատենախոսությունում ներկայացված են 7 աղյուսակ և 6 գծապատկեր, սակայն կան թվական տվյալներ (էջ 89, 124), որոնք կարելի էր ներկայացնել աղյուսակային տեսքով:
4. Ատենախոսության 41-րդ էջում ասվում է որ, որոշ երկրներ վերակառուցումն իրականացնում են «էվոլյուցիոն ճանապարհով». անորշ է, լավ կլիներ նշել դրանցից մի քանիսը:
5. Աշխատանքում տրված է բնական մենաշնորհների պետական կարգավորման բազմաթիվ տեսակներ: Հասկանալի է, որ այդ կարգավորումները ինքնանպատակ չեն, դրանք պետք է ապահովեն որոշակի տնտեսական արդյունքներ, ուստի անհրաժեշտ էր յուրաքանչյուր կոնկրետ դեպքի համար հաշվարկել դրանց տնտեսական արդյունավետությունը, ցույց տալ թե ո՞ր ձևի դեպքում բարձր կլինի արդյունավետությունը, ո՞ր դեպքում կստեղծվեն ներդրումների համար բարենպաստ պայմաններ, որոնք հնարավորություն կտան ավելացնել դրանց ներհոսքը:
6. Ատենախոսությունում տրված են բնական մենաշնորհների պետական կարգավորման շատ կապիտալիստական երկրների փորձը, սակայն լավ կլիներ տալ նաև սոցիալիստական երկրների՝ օրինակ Չինաստանի կամ Հյուսիսային Կորեայի փորձը:

Եզրակացություն

Միքայել Էռնեստի Սողոմոնյանի «Բնական մենաշնորհի պետական կարգավորման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» թեմայով տնտեսագիտության թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման համար ներկայացված ատենախոսությունը իր արդիականությամբ գիտական մակարդակով, ստացված արդյունքի նկատմամբ, հիմնավորվածությամբ, կիրառական հնարավորություններով խորը ուսումնասիրված ու հիմնավորված ինքնուրույն կատարված աշխատանք է, որը համապատասխանում է ՀՀ գիտական աստիճանաշնորհման 7-րդ կետի պահանջներին, ինչպես նաև ԲՈԿ-ի կողմից ներկայացվող մյուս պահանջներին, իսկ ատենախոսության հեղինակ Միքայել Էռնեստի Սողոմոնյանը արժանի է տնտեսագիտության թեկնածուի գիտական աստճանի շնորհման, Ը.00.02. «Տնտեսագիտության և նրա ոլորտների տնտեսագիտություն և կառավարում» մասնագիտությամբ:

Պաշտոնական ընդդիմախոս,
տնտեսագիտության դոկտոր

Ս. Ա. Պետրոսյան

25 նոյեմբերի 2020 թվականի

Տնտեսագիտության դոկտոր Սայադ Համբարձումի Պետրոսյանի ստորագրության իսկությունը հաստատում եմ.

ՀԱԱՀ գիտ. քարտուղար, գ.գ.թ., դոցենտ

